



# LUND UNIVERSITY

## Dendrokronologisk analys av två taksparrar och en tillhörande dubb från norra delen av långhuset, funnet i rasmassorna efter branden i Södra Råda kyrka

Linderson, Hans

2015

*Document Version:*  
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

*Citation for published version (APA):*

Linderson, H. (2015). *Dendrokronologisk analys av två taksparrar och en tillhörande dubb från norra delen av långhuset, funnet i rasmassorna efter branden i Södra Råda kyrka*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2015:6). Lund University.

*Total number of authors:*

1

### General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

### Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117  
221 00 Lund  
+46 46-222 00 00



LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY  
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN  
HANS LINDERSON



21 januari 2015

-----komplettering 5 maj 2015

**Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2015:06  
Hans Linderson**

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV TVÅ TAKSPARRAR OCH EN  
TILLHÖRANDE DUBB FRÅN NORRA DELEN AV LÅNGHUSET, FUNNET I  
RASMSSORNA EFTER BRANDEN I SÖDRA RÅDA KYRKA**

**Uppdragsgivare** Fakturadress: XX280000, 444 taklagsmomentet, Insamlingsstift Södra Råda Gamla Kyrkplats, c/o Gullspångs kommun, Fack 760231, R 067 106 37 STOCKHOLM  
Kontaktperson: Karl-Magnus Melin, Knadriks Kulturbygg AB, Lejongatan 12, SE-289 33 Knislinge  
Tel +46 (0)733-425265

**Område:** Öster Vänern **Prov nr:** 73278-73280 **Antal sågprov:** 3

**Dendrokronologiskt objekt:** ”vedanatomisk och dendrokronologisk analys av ved-kol

**Resultat:**

| Dendro-Id | Prov nr, | Trädslag    | Antal år;<br>(antal radier<br>annat än 1) | Splint (Sp)<br>Bark (B)<br>Vank. (W) | Datering<br>med lägre<br>säkerhet av<br>yttersta års-<br>ring i provet | Beräknat fällningsår<br>med lägre säkerhet<br>E= efter |
|-----------|----------|-------------|---|--------------------------------------|--|--|
| 73278     | 1        | <b>Gran</b> | 27  | Ej W                                 | (1285)   | (E 1286)   |
| 73279     | 2        | <b>Gran</b> | 31  | Ej W                                 | (1286)   | (E 1286)   |
| 73280     | 3        | <b>Ek</b>   | 29  | Ej Sp ej W                           | (1290)   | (E 1300)   |

**Kommentarer till den dendrokronologiska analysen**

Det huvudsakliga syftet med undersökningen är att studera trädslagen, virkets samhörighet och eventuella ålder.

Båda proverna från sparrarna (prov 73278+73279) är av **gran**, den dendrokronologiska analysen visar vidare att med mycket hög sannolikhet är virket från **samma träd**.

Proven bildar en ”kronologi” som innerhåller 31 årsringar. Dateringen blir därför inte helt säker, emellertid när virket är hämtat från ett gemensamt område, som måhända stora delar av kyrkans virke är, så kan endast ett mindre antal årsringar räcka för en relativt säker datering. Här är det särskilt en ”mini-kronologi” baserat på dendroprov 73177 och 73182 som utgör den viktigaste referensen till dateringen ”efter år 1286”.

Granens årsringserie uppträder som man kan förvänta sig att den skall göra i jämförelse med tallarnas årsringserie i ett blandbestånd med tall och gran.



Ekprovet (prov 73280) som utgör en dubb sittande i prov 73279 dateras med lägre säkerhet, till efter år 1300. Årsringarna uppvisar ingen tendens till böjning utan är helt raka. Min bedömning är att stocken som dubben har tagits ur är större än 0,60 meter i diameter och troligen ännu grövre. Förslagsvis samma diameter som på porten ifrån Södra Råda kyrka (se foto).

Fotot visar porten på Södra Rådas kyrka som är kommen från en tätvuxen ek med minst 200 årsringar, mest sannolikt är trädets ålder vid avverkning 300 år. Redan i unga år bildar den täta årsringar så som eken gör i slutna eller nästan slutna bestånd. Om man antar att porten dateras så som virket i kyrkan gör (år 1302-1309) så bör ekens gröningsår inträffat på slutet av 1000-talet. Prov 73279:s årsringar indikerar på samma historik. En vågad proveniens-bedömning ger: inom regionen i storleksordningen mindre än 70 km från kyrkan.

### **Beskrivning av tabellen ovan**

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används  $17 \pm 7$  år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på  $\pm 20$  år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Om kompletterande prover insänds för analys inom ett år, debiteras endast provkostnaden.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

---

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891 (mobil)